

ADIERAZPEN INSTITUZIONALA

Nafarroako Parlamentuak 2020ko irailaren 21ean egindako bilkura arruntean erabaki zuen Alzheimerra eta bestelako dementziak dauzkaten pertsonen senitartekoen Nafarroako Elkartearekin bat egitea, ALZHEIMERRAREN NAZIOARTEKO EGUNA ospatzeko “Mendekotasuna legez kanpo” goiburuarekin, zeren eta legearen barruan mendekotasuna ez baitago ongi babestua.

Nolanahi ere, aitortu behar dugu Autonomia pertsonalari eta mendekotasunerako arreta emateari buruzko 39/2006 Legea mugarri bat izan zela gizarte-eskubideen aurrerapenean, eta atea ireki ziola mendekotasun-egoeran zeuden pertsonen eta haien senide zaintzaileen beharrak aitortzeari.

COVID-19ak eragindako krisi sanitario, sozial eta ekonomikoak eta kontzientzia sozial handiagoak une honetan erantzun “irmoa, iraunkorra eta gure gizartearen egungo eredura egokitua” eskatzen dute. Garai berriak, konplexuak eta aurrekaririk gabeak bizi ditugu, non COVID-19aren ondorioz sortutako pandemiak beste politika espezifiko batzuk bigarren mailan uztera behartu duen, hala nola gaixotasun neurodegeneratiboen pandemia eta, bereziki, Alzheimerra.

Horregatik, Nafarroako Parlamentuan aurreko urteko manifestuarekin bat egiten dugu berriz ere, eta konpromisoa hartzen dugu dementziak, oro har, eta Alzheimerra, bereziki, gizarte- eta osasun-lehentasuntzat har daitezen. Eta maila politiko-administratibo guztietan indarrak batu beharrean gaude, pandemia hori geldiarazteko behar diren neurriak hartzeko.

Aurreikuspenen arabera, bizi-itzaropena igoko da –horrenbestez, Nafarroako populazioa ere zahartuko da (Espainiako batez bestekoaren gainetik zahartu ere)–. Hortaz, dementzia-motaren bat pairatzeko arrisku-faktore nagusia adina denez, AFANek honako hauek eskatzen ditu:

- Zahartze-prozesuak erraztera zuzendutako programak indartu eta optimizatzea.
- Kontzientzia hartzea epe labur eta ertainean geldiezina izanen dela adineko pertsonen kopuruaren gorakada; horregatik, oinarriak berehala jarri behar dira pertsoneri gutxieneko duintasunarekin bizitzea ahalbidetuko dieten pentsioak bermatzeko.
- Baliabide espezializatuak eta egokiak aurreikustea dementziari arreta emateko, egungo eta etorkizuneko beharriari aurre egiteari begira, bai hiri-eremuetan bai landa-eremuetan ere, non gaur egun babes apalagoa baitute.

Familia zaintzaileen egoerari eta dementzia dutenak zaintzen jarraitzen duen familia-ingurunean gertatzen ari diren aldaketei dagokienez, AFANek honako hau proposatzen du:

- Gogoeta-prozesu bat abiatzea familiak gaur egun duen –pandemian horixe demostratu da– eta etorkizun hurbilean izanen duen eginkizunari buruz. Gizarteari ohartaraztea bakardadea egiturazkoa bilakatzeko arriskua dagoela.
- Zaintzaile nagusiari laguntza emateko mekanismoak sortzea, zeinen bidez eragotzi dementzia duen inor geratzea arretarik edo zainketarik gabe. Mekanismo horiek egungo familia-zainketaren osagarria izanen dira eta erraztuko dute beste zainketa mota bateranzko bidea (publikoa, pribatua edo mistoa) non protagonismo handiagoa egonen den, familia-egiturari ezinezkoa zaionean zaintzailearen rol tradizionala betetzea.

Bestetik, dementzia-mota desberdinei buruzko ezagutza zientifikoak aurrera egiten duen neurrian, AFANek ezinbestekotzat jotzen du honako hau:

- Dementzia mota bakoitzaren identitate propioa baloratu eta aitortzea, beharra duten pertsoneri arretak, zerbitzuak, baliabideak eta zainketak ematearen arloko zein ikerketaren arloko espezializazio bati begira, agerian geratu baita horrexetan inbertitu beharra dagoela.

- Berariaz, protokolo, programa edo arretak ezartzea, “gaixo gazte” deitutakoei —65 urtetik beherakoei— berariaz zuzenduak, zeren eta egungo diagnostiko guztien % 9-10 baitira jada.

Autonomia Pertsonala Sustatzeko eta Mendekotasun Egoeran dauden Pertsonak Artatzeko Legeari dagokionez, AFANek honako hau egin dadin eskatzen du

- Dementia duten pertsonen kasuan, autonomiaren kontzeptuari eskaini beharko litzaioke arreta. Gaur arte, ez zaie arretarik eman, zeren eta gaixotasunak jada bilakaera bat izan duenean egin izan baita hasierako balorazioa; hori dela eta, diagnostiko goiztiarra eman zaien eta oraindik ere beren gaitasunak hein handi batean mantentzen dituzten pertsonen kasuan, ez dira bultzatzen kalitatezko bizi-aldiak luzatzea bideratuko luketen prozesuak.
- Diagnostikoari lotuta, dementia duten pertsonen desgaitasuna baloratzea bultzatu beharko litzateke.
- Berariazko mekanismo batzuk artikulatzea, gaixoa aztertzea ez ezik, zaintzaile nagusia aztertzea ere erdigunean jarriko luketenak.

Gizarteak oro har eta Administrazioak bereziki aitortu behar dute zaintzaileak eginkizun ordainezina betetzen eta onartzen duela; izan ere, zaintzailerik ez balego gaixoak ez luke arretarik izanen; hortaz, Alzheimerrak eta, oro har, demenziek ukitutako pertsonatzat ere hartu behar da zaintzailea. Hartara, bilatzen da binomioko bi osagaiak (gaixoa-zaintzailea) berdin tratatzea, eta ez bereiz. Horretarako, elkarteak honako gogoeta hau egiten du:

- Zaintzailearen figura aldarrikatzea, arazoaren handitasuna bere testuinguruan egoki kokatzeko. (Nafarroan, Alzheimerra duten 5.449 pertsona daude, Osasunbideak erregistratutakoaren arabera, eta 21.796 izanen lirateke haien familiak ere kontuan hartuko balira). Horretarako, zaintzaileari lehentasunezko arreta eman beharko zaio babes-politiken eta babes-ekintzen bitartez. Horrek ez du inolaz ere esan nahi gaixoari zuzendutako arretari erne eutsi behar ez zaionik.

Ikusita dementziaren inguruan estigmak arazo garrantzitsua izaten jarraitzen duela –eta halaxe geratu da agerian COVID-19aren pandemian– AFANek uste du honako hauek interes handienekoak direla:

- Gizartea heztea, zentzurik zabalenean, dementzia dela-eta bizikidetzak aktiboa osatzeko, gizarte ez baztertzaileak sortuz.
- Kontzientziazio, sentsibilizazio eta, batez ere, gaikuntzako berariazko planak diseinatzea gizarteko kolektibo jakin batzuentzat, plan horien bitartez zuzen jardun ahal izan dezaten egoera jakin batzuetan; honako hauetan, besteak beste: desorientazioa, galerak, jokabidearen nahasmenak, eta abar.
- Enprekin lan egitea, lanpostuak egokitu diezazkieten (mantentzen dituzten gaitasunen arabera) lan egiteko adinean egon eta dementziak ukituta daudenei. Era berean, zaintzaileen egoera kontuan hartzea, familia eta lana bateragarri egiteari begira kolektibo horri zuzendutako neurriak ahalbidetuz.
- Ukitutako pertsonen eta haien zaintzaileen aldeko neurri fiskalak sortzea.

Dementziak oro har eta berariaz Alzheimerrak ukitutako pertsonentzako berariazko arreta da AFANen kezketako bat; hortaz, honako neurri hauek proposatzen ditugu:

- Zainketari eta arretari heltzeko estrategietan eta moduetan berrikuntzak egitea, garaiekin bat, eta, batez ere, haiek zuzenduta dauden pertsonen beharrezkin bat.
- Esku-hartzeak arreta hartuko dutenenn profil berriei egokitzea, profilak denboraren joan-etorriarekin batera aldatu baitira.
- Berariazko erantzuna ematea gaixotasunaren estadio bakoitzeko eskakizun aldakorrei, bai zaintzaileak, bai gaixoak berak eskatzen dituztenei.

izatalde honek dauzkan beharrak eta behar dituen berariazko zainketak direla eta, AFANek beharrezkotzat jotzen du Administrazioak indartu eta bultzatzea, modu progresiboan, oro har, dementzietarako beharrezkoa den arreta eta, berariaz, ukitutakoek eta haien familiek behar dutena. Aldi berean, hirugarren sektoreari laguntza emateko politikak aldarrikatzen ditugu, eta, zehazki, Alzheimerra eta bestelako dementziak dauzkaten pertsonen senitartekoen Nafarroako Elkarteari laguntza ematekoak. Elkarte horrek duela 30 urtetik osatzen du sektore publikoak egiten duen lana.

Alzheimerren gaixotasunaren izaera sozio-sanitarioak eta haren

konponbideari buruzko etorkizun nahasgarriak ezinbestez eskatzen dute ikerketa erabakitasunez laguntzea: ikerketa biomedikoa, soziala eta sozio-sanitarioa. Horri dagokionez, AFANek honako hauek lehenesten ditu:

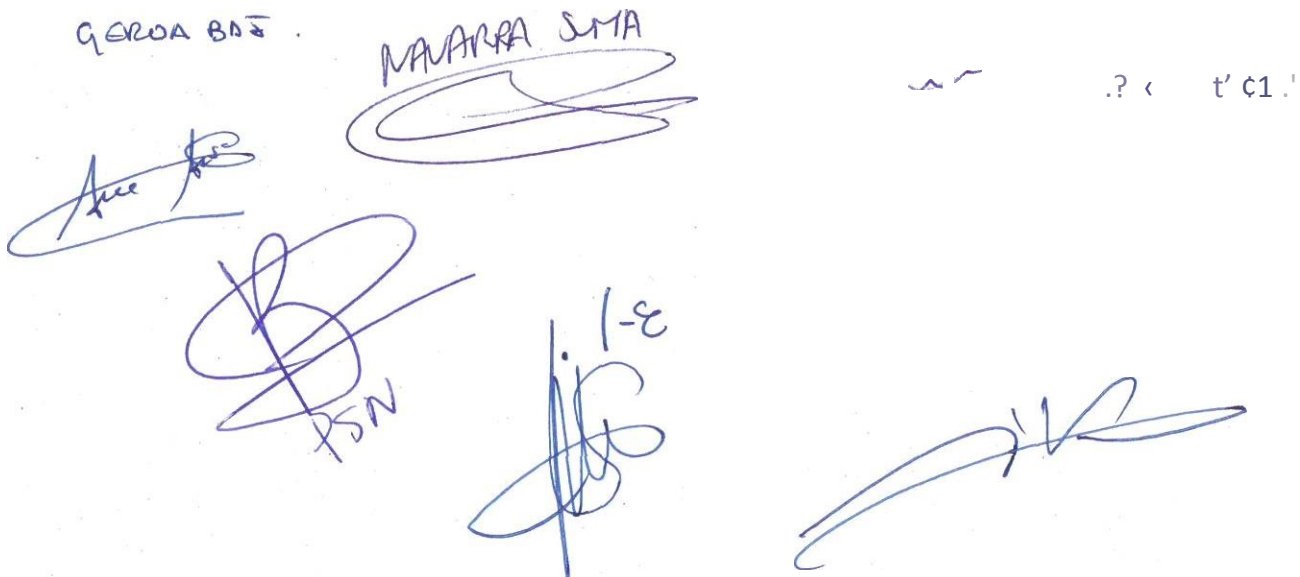
- Aurrekontuko zuzkidurak handitzea.
- Ikerketaren arloko entitate pribatuek eta zentro publikoek sustatutako sinergiaren koordinazioa eta ezarpena bultzatzea.

Denborak aldatzen doaz, pertsonak aldatzen doaz eta beharizanak aldatzen doaz. Hori dela eta, eta dokumentu honetan azaldutakoaren argitara, AFANek honako hau eskatzen du:

- Alzheimerraren Estatu Politika baterantz joatea, dementziarekin konpromisoa duen eta solidarioa den gizarte bat bilatuz, lanketa integralaren eta ingurune ez-baztertzaileren ikuspegitik.
- Azken batean, ahaleginak egitea politikak bilakaera bat izan dezan, dementziak eta hura pairatzen duten pertsonen izaten duten bilakaeraren parekoa.

Iruñean, 2020ko irailaren 16an

GEROEA BAE .
NAVARRA SMA
AEE
ASN
1-8
? < t'c1.'

The image shows several handwritten signatures and stamps in blue ink. At the top left, there is a signature that appears to be 'AEE'. To its right is a circular stamp with the text 'NAVARRA SMA' around the perimeter. Below the 'AEE' signature is another signature with 'ASN' written below it. To the right of that is a signature with '1-8' written above it. At the bottom right, there is a long, sweeping signature. In the upper right area, there is some faint, illegible text that looks like '.? < t'c1.'

